

Сучасні виклики в судочинстві зумовлені розвитком штучного інтелекту

Автор: Берназюк Ян

Організація: Верховний Суд

Видання: Конституціоналіст · 2026

Дата публікації: 2026-04-13

Постійна адреса:

<https://constitutionalist.com.ua/suchasni-vyklyky-v-sudochynstvi-zumovleni-rozvytkom-shtuchnoho-intelektu/>

Відомості про матеріал

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

Проект Ради Європи «HELP»

Тьюторський курс HELP «Захист персональних даних при опублікуванні судових рішень»

Панельна дискусія «Виклики в судочинстві та прокуратурі у зв'язку із розвитком ШІ

19 березня 2026 року

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,

доктор юридичних наук, професор

Зміст

- 1 Кодекс суддівської етики
- 2 Національні акти, що регулюють використання ШІ у судочинстві: дозволено, обмежено та заборонено
- 3 Аналіз висновків КРЄС, що стосуються використання ШІ у судочинстві
- 4 Висновки
- 5 Додаткові джерела

Кодекс суддівської етики (СТАТТЯ 16)

- Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це:
- не впливає на незалежність та неупередженість судді,
- не стосується оцінки доказів,
- не стосується процесу ухвалення рішень,
- не порушує вимог законодавства.

Коментар до Кодексу суддівської етики, затверджений рішенням Ради суддів України від 04.05.2024 № 14

- організація та систематизація доказів, наприклад, створення хронології подій на основі документів, індексація великих масивів текстових доказів для полегшення пошуку, виявлення дублікатів

- аналіз структурованих даних: наприклад, аналіз фінансових транзакцій на предмет нетипових операцій у справах про економічні злочини
- виявлення певних об'єктів на фото- чи відеоматеріалах (наприклад, розпізнавання облич або номерних знаків) (при цьому висновок про значення цього об'єкта робить суддя)
- ефективно обробляти великі обсяги інформації, знаходити тенденції, виявляти зв'язки
- пошук релевантної практики (як допоміжна функція)

Коментар до Кодексу суддівської етики, затверджений рішенням Ради суддів України від 04.05.2024 № 14

- Оцінка доказів не може бути делегована ШІ
- ШІ не може пропонувати результат справи (наприклад, рішення про задоволення)
- ШІ не може здійснювати юридичну кваліфікацію фактів
- Суддя не може використовувати ШІ для визначення пріоритетності чи достовірності доказів
- Заборонено автоматизоване визначення достовірності чи важливості доказів
- Заборонено тлумачення права та ухвалення рішень
- Заборонена підготовка мотивувальної частини рішень без контролю з боку судді
- Заборонено делегування ухвалення рішення ШІ, оскільки це означало б відмову від суддівської функції та відповідальності

Положення про використання технологій ШІ працівниками Апарату ВС (Наказ від 08.12.2025 № 117)

- узагальнення судової практики з метою забезпечення її єдності
- аналіз судових рішень із метою виявлення системних причин виникнення спорів (превентивне правосуддя) та підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства
- наповнення Базы правових позицій Верховного Суду
- аналіз та узагальнення великих обсягів даних на основі відкритих джерел інформації
- підготовка аналітичних документів і звітів
- автоматизація повторюваних робочих процесів, візуалізація даних у вигляді графіків і діаграм тощо
- створення та поширення інформації про діяльність Верховного Суду, сприяння веденню вебсторінок Верховного Суду в соціальних мережах
- створення чат-ботів, зокрема, для забезпечення зворотного зв'язку з відвідувачами Верховного Суду й учасниками судових процесів
- добір матеріалів для саморозвитку, підвищення кваліфікації та професійного навчання
- пошук нових ідей та підходів до організації робочих процесів
- переклад документів з іноземних мов
- виконання суто технічних завдань (наприклад, перевірка граматики, форматування тексту, транскрибування)

Положення про використання технологій ШІ працівниками Апарату ВС (Наказ від 08.12.2025 № 117)

- ШІ не може замінити професійну діяльність працівника (його критичне мислення, фахове судження, правову кваліфікацію та прийняття остаточного рішення)

- забороняється використовувати загальнодоступні технології ШІ для роботи з інформацією з обмеженим доступом (конфіденційною, таємною та службовою інформацією)
- забороняється опрацювання документів, які містять відомості, що охороняються законом, у тому числі таємницю ухвалення судового рішення та інформацію із закритого судового засідання
- забороняється автоматичне створення проєктів рішень та будь-яких інших процесуальних документів, що ухвалюються у межах судового провадження
- забороняється прогнозувати індивідуальні рішення суддів у конкретних справах
- забороняється опрацювання матеріалів судової справи, що містять персональні дані
- забороняється аналіз та моніторинг поведінки працівників
- забороняється завантажувати службові документи, що містять інформацію з обмеженим доступом, у тому числі персональні дані суб'єктів звернення або учасників процесу, банківську таємницю, адвокатську таємницю тощо

Концепція ЄСІКС (наказ ДСА України від 30.04.2025 № 178)

- розпізнавання текстів завантажених в Систему документів, їх класифікація
- виявлення в текстах документів інформаційних сутностей, що можуть мати юридичне значення, деперсоналізація та маскування конфіденційної інформації
- стенограма судових засідань та службових нарад, інші перетворення мовлення в текст
- озвучування текстів судових рішень, інших документів на запит користувача, озвучування елементів інтерфейсу Системи, зокрема для людей з порушенням зору
- узагальнення вмісту документів, перевірка вмісту на наявність змістових, граматичних, орфографічних, пунктуаційних помилок
- перевірка актуальності норм законодавства, на які посилається автор документа
- автоматичний переклад документів

Концепція ЄСІКС (наказ ДСА України від 30.04.2025 № 178)

- 8. контекстний семантичний пошук релевантних документів, підбір судової практики
- 9. рекомендація методології дослідження матеріалів та розгляду судової справи
- 10. генерація проєктів процесуальних документів
- 11. виявлення девіацій під час розгляду судової справи, зокрема ігнорування контексту, поданих доказів та аргументів, відхилення від судової практики
- 12. надання базової правової допомоги користувачам
- 13. підбір оптимальної моделі розгляду справи
- 14. віртуальний аватар-асистент на базі технологій штучного інтелекту
- 15. максимальна підтримка та супровід користувача без спеціальної підготовки на всіх етапах процесуальної взаємодії з судами

Засади використання інструментів штучного інтелекту у ВАКС (наказ № 56 від 19.12.2024)

- аналіз та узагальнення великих обсягів даних
- автоматизація повторюваних робочих процесів
- оформлення й візуалізація робочих звітів, графіків, діаграм тощо

- пошук нових ідей і підходів до організації робочих процесів
- створення контенту та/або автоматизації ведення вебсторінок ВАКС у соціальних мережах
- створення чат-ботів для забезпечення зворотного зв'язку від відвідувачів ВАКС та учасників судових процесів
- підвищення професійної кваліфікації працівників ВАКС, зокрема шляхом навчання методів пошуку матеріалів для саморозвитку

Засади використання інструментів штучного інтелекту у ВАКС (наказ № 56 від 19.12.2024)

- не замінює інтелектуальну складову людського капіталу ВАКС
- ШІ не може слугувати допоміжним інструментом у питаннях, пов'язаних зі здійсненням правосуддя чи роботою ВАКС, як державного органу
- завантаження службових документів ВАКС до інструментів ШІ не допускається
- використання ШІ у судочинстві повинно ґрунтуватися на принципах незалежності суду і не впливати на об'єктивність судового процесу

Стратегія Вищого антикорупційного суду на 2026–2028 роки, (рішенням зборів суддів ВАКС № 1 від 20.11.2025)

- передбачено використання ШІ та засобів цифровізації для істотного зростання операційної ефективності Суду
- визначити потенційні процеси, які можливо оптимізувати (зокрема, через автоматизацію чи використання ШІ), у здійсненні судочинства
- використання ШІ для створення інструментів транскрипції
- оптимізація процесів через автоматизацію чи використання ШІ
- використання технологій для цифровізації й автоматизації процесів у межах удосконалення системи діловодства

Opinion № 26 (2023) of CCJE Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary

- переклад мови або доказів, голосовий диктант та послуги транскрипції, цифровий запис судових нотаток та судових рішень
- підготовка документів (включаючи аналітичні довідки у справах), оцінка доказів за допомогою технології електронного розкриття (e-disclosure)
- ідентифікація та аналіз характеристик сторін судового процесу для виявлення бар'єрів у доступності для сторін, які мають специфічні характеристики або вразливості
- ефективне сортування справ, ідентифікація проваджень, які потенційно придатні для спрощених або скорочених процедур, що дозволяє обробляти їх автоматично
- надання сторонам рекомендацій щодо відповідних форм врегулювання спору
- застосування інструментів електронних переговорів (e-negotiation) або електронної медіації (e-mediation)
- прогнозування потенційного результату провадження для сприяння врегулюванню спору.

Opinion № 26 (2023) of CCJE Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary

- 9. пришвидшення та більш економічно ефективний правовий пошук, а також підготовка судових рішень
- 10. визначення релевантних доказів, а також надання шаблонів судових документів шляхом вилучення інформації зі справ
- 11. надання суддям оцінки суті справи та/або прогнозованих результатів провадження як засіб допомоги суддям в оцінці їхніх висновків
- 12. розумні форми правових досліджень, що посилюють здатність аналізувати складні правові бази, включаючи статuti та адміністративні акти, а також європейську, національну та порівняльну юриспруденцію
- 13. автоматизований розподіл справ між суддями на основі критеріїв, погоджених судовою владою
- 14. моніторинг дотримання процесуальних норм, автоматичні нагадування суддям та сторонам про майбутні процесуальні строки
- 15. ідентифікація, групування та управління пілотними справами та/або масовими позовами

Opinion № 26 (2023) of CCJE Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary

- кінцева відповідальність за судові рішення має залишатися за людьми; ШІ повинен підтримувати, а не замінювати суддів
- ухвалення рішень повинно — явно та неявно — здійснюватися лише суддями
- ухвалення рішень не може бути делеговане технології або здійснюватися за допомогою неї
- технологія не повинна втручатися у сферу правосуддя
- технологія не повинна перешкоджати критичному мисленню суддів, оскільки це може призвести до стагнації правового розвитку
- технологія, зокрема, не повинна використовуватися для прогнозування рішення конкретного судді
- використання ШІ для прийняття рішень як заміни людським рішенням (не входить в обсяг допустимого використання технологій)
- використання інструментів як заміни власному правовому дослідженню судді може підірвати здатність окремого судді досліджувати та приймати рішення

Opinion № 28 (2025) of CCJE On the importance of judicial well-being for the delivery of justice

- допоміжні технології мають використовуватися лише для підтримки та зміцнення верховенства права
- використання ШІ та інших допоміжних технологій для пом'якшення робочого навантаження та стресу суддів
- ШІ може бути корисним для збільшення кількості справ, які судді здатні розглянути протягом певного проміжку часу

Opinion № 28 (2025) CCJE On the importance of judicial well-being for the delivery of justice

- допоміжні технології не повинні використовуватися для прогнозування або заміни процесу прийняття рішень окремим суддею

- судді не повинні вдаватися до покладання на технології без застосування необхідного нагляду за прийняттям рішень щодо результатів, вироблених використаною технологією
- судді не повинні покладатися на технології без проведення належних перевірок для виявлення потенційних галюцинацій ШІ, які вони можуть містити
- неналежне використання цих технологій може вплинути на якість виконаної роботи, якщо воно призводить до втрати суддівської автономії та контролю
- захист добробуту суддів є критично важливим для ефективного та відповідального використання ШІ та інших допоміжних технологій, щоб уникнути недоречного надмірного покладання на них

ВИСНОВКИ

- Дозволені сфери використання ШІ
- ШІ дозволено використовувати як асистивний інструмент для автоматизації технічних процесів, транскрипції, перекладу та систематизації даних.
- Технології допустимі для аналізу судової практики, підготовки шаблонів документів та підтримки цифрової комунікації суду.
- Заборонені сфери використання ШІ
- Категорично заборонено делегувати алгоритмам оцінку доказів, юридичну кваліфікацію фактів та безпосереднє ухвалення рішень.
- Недопустимим є завантаження конфіденційних даних у загальнодоступні системи та використання ШІ для прогнозування індивідуальної поведінки чи рішень конкретних суддів.

Додаткові джерела

- 1. Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
- 2. Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
- 3. Берназюк Ян. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
- 4. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
- 5. Берназюк Ян. Штучний інтелект і його використання для забезпечення єдності судової практики як складової довіри до суду // Слово Національної школи суддів України. – 2024, № 2(49), С. 16-35 https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
- 6. Берназюк Ян. Ера ШІ й роль верховних судів у цифровій трансформації правосуддя // Юридична газета. № 4 (792). - С. 16-18. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
- 7. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence in the Ukrainian Judiciary: Charting the Course Under the Digital Gavel <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
- 8. Bernaziuk Ian. Benchmarking Justice: Can AI Uphold the Rule of Law? <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>

- 9. Берназюк Ян. Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/161.%20Future_justice_independent_humane%20AI-era_bernaziuk%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BE.pdf
- 10. Берназюк Ян. Межі втручання у приватне життя в умовах загроз національній безпеці: стандарти і виклики для правосуддя
- https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/135.%20Limits_of_Interference_Private_Life_under_National_Security%20Threats_bernaziuk.pdf
- 11. Берназюк Ян, Фонова Олена. Правосуддя 2035: між правом і кодом. Випуск № 18 подкастів НШСУ https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAl5p5KP3tY_G
- 12. Штучний інтелект у роботі адвоката та судовому процесі: можливості, межі, відповідальність <https://youtu.be/-qJ2FCeOEWW>
- 13. Коментар до статті 16 (використання суддею технологій ШІ) Кодексу суддівської етики <https://constitutionalist.com.ua/komentar-do-statti-16-vykorystannia-suddeiu-tekhnologij-shi-kodeksu-suddivskoi-etyky>

Джерела та матеріали

1. Кодекс суддівської етики (СТАТТЯ 16). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#Text>
2. Коментар до Кодексу суддівської етики, затверджений рішенням Ради суддів України від 04.05.2024 № 14. <https://constitutionalist.com.ua/komentar-do-statti-16-vykorystannia-suddeiu-tekhnologij-shi-kodeksu-suddivskoi-etyky>
3. Положення про використання технологій ШІ працівниками Апарату ВС (Наказ від 08.12.2025 № 117). <https://constitutionalist.com.ua/poperednij-proiekt-polozhennia-pro-vykorystannia-tekhnologij-shi-pratsivnykamy-aporatu-vs>
4. Положення про використання технологій ШІ працівниками Апарату ВС (Наказ від 08.12.2025 № 117). https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Polozhennya_SHI.pdf
5. Концепція ЄСІКС (наказ ДСА України від 30.04.2025 № 178). https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/normatyvno-pravova%20baza/N_178_2025_dodatok.pdf
6. Засади використання інструментів штучного інтелекту у ВАКС (наказ № 56 від 19.12.2024). https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/documents/orders/19.12.2024_56.pdf
7. Стратегія Вищого антикорупційного суду на 2026–2028 роки, (рішенням зборів суддів ВАКС № 1 від 20.11.2025). https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/self-governance/decisions/20.11.2025_1.pdf
8. Opinion № 26 (2023) of CCJE Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary. <https://rm.coe.int/ccje-opinion-no-26-2023-final/1680adade7>
9. Opinion № 28 (2025) of CCJE On the importance of judicial well-being for the delivery of justice. <https://rm.coe.int/opinion-no-28-2025-of-the-ccje-published-/4880296bfa>
10. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
11. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
12. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
13. Додаткові джерела. <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
14. Додаткові джерела. https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
15. Додаткові джерела. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
16. Додаткові джерела. <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
17. Додаткові джерела. <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>
18. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/161.%20Future_justice_independent_humane%20AI-era_bernaziuk%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BE.pdf

19. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/135.%20Limits_of_Interference_Private_Life_under_National_Security%20Threats_bernaziuk.pdf
20. Додаткові джерела. https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAl5p5KP3tY_G
21. Додаткові джерела. <https://youtu.be/-qJ2FCeOEWW>

Файли матеріалу

Оригінальний файл автора